

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om vattentjänster och av markanvändnings- och bygglagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 februari 2014 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om vattentjänster och av markanvändnings- och bygglagen (RP 218/2013 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotioner:

— lagmotion om lag om ändring av lagen om vattentjänster (LM 11/2012 rd) — Reijo Tossavainen /saf m.fl.), som remitterades till utskottet 11.2.2014

— åtgärdsmotion om definiering av oskälighet i lagen om vattentjänster — Martti Mölsä /saf, som remitterades till utskottet 18.2.2014.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har miljöutskottet och grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandena (MiUU 7/2014 rd GrUU 11/2014 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Antti Belinskij, jord- och skogsbruksministeriet
- regeringssekreterare Erja Werdi och juristpraktikant Santeri Syrjälä, miljöministeriet

- direktör Jari Keinänen, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingsingenjör Jarmo Siekkinen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Savolax
- jurist Jukka Kaakkola, Konkurrens- och konsumentverket
- chefen för samhällsteknik Kirsi Rontu, Finlands Kommunförbund
- landskapsarkitekt Jukka Jormola, Finlands miljöcentral
- förvaltningsdirektör Matti Hilli, Samkommunen Helsingforsregionens miljötjänster
- verkställande direktör Timo Heinonen, Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy
- teknisk chef Arto Lehtonen, Varkaus stad
- branschchef Elisa Piesala, Livsmedelsindustriförbundet rf
- jurist Leena Penttinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK rf
- ombud för affärsverksamhet Juha Kuisma, Byaverksamhet i Finland rf
- intressebevaknings- och kommunikationschef Olli-Pekka Laine, Finlands Egnahemsförbund rf
- ordförande Eero Kanervo, Uhkoilan vesiosuuskunta
- verkställande direktör Matti Virtanen, Suolahden-Sumiaisten vesiosuuskunta
- ordförande Vesa Arvonen, Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry

- chef för juridiska ärenden Anneli Tiainen, Vatten- och avloppsverksföreningen
- docent Tapio Katko, Tammerfors tekniska universitet
- Timo Raitanen.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

I propositionen föreslås att lagstiftningen om vattentjänster ändras så att den svarar mot de behov som framkommit sedan lagen om vattentjänster stiftades. Syftet med propositionen är att trygga tillgången till säkra vattentjänster till ett skäligt pris och att förbättra dagvattenhanteringen vid tilltagande extrema väder- och vattenförhållanden samtidigt som markytorna i lokalsamhällena i allt högre utsträckning blir belagda ytor. I propositionen föreslås ändringar i lagen om vattentjänster och i markanvändnings- och bygglagen.

Genom de föreslagna ändringarna förbättras särskilt underhållet av vattentjänstverk samt vattentjänstverkens riskhantering, informationsförsörjningen i fråga om vattentjänster, transparensen i vattentjänstverkens ekonomi och dagvattenhanteringen i samhällen. Vidare främjas möjligheterna att tillämpa de ändamålsenligaste vatten- och avloppslösningarna utanför tätorter.

Lagen om vattentjänster kompletteras enligt förslaget med bestämmelser om vattentjänstverkens beredskap för störningssituationer inom vattentjänsterna.

Enligt propositionen ska vattentjänsterna avskiljas i bokföringen hos den som tillhandahåller tjänsterna och vattentjänstverken ska upprätta en verksamhetsberättelse. Vidare föreslås bestämmelser om ett informationssystem för vattentjänster.

De ändringar som föreslås i lagen om vattentjänster innebär att fastigheter utanför tätorter

inte behöver anslutas till vattentjänstverkets ledningsnät om fastigheternas vattenförsörjning och avloppshantering har ordnats på lämpligt sätt innan vattentjänstverkets verksamhetsområde godkändes. Sådana fastigheter utanför tätorter som inte har vattenklosett behöver enligt förslaget inte anslutas till verkets avloppsnät.

Enligt propositionen ska det i markanvändnings- och bygglagen föreskrivas om helhetshantering av dagvatten. Kommunen ska planera och ordna dagvattenhanteringen på detaljplaneområden. Kommunen får ta ut avgifter för hanteringen.

Propositionen är också en del av den lagstiftning som syftar till att förbättra beredskapen för extrema väder- och vattenförhållanden och därigenom bidra till anpassningen till klimatförändringen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 september 2014.

Lagmotion

I lagmotion LM 11/2012 rd föreslås det att tillämpningsområdet för lagen om vattentjänster ändras i fråga om definitor, allmänna grunder för avgifter och ingående av avtal.

Åtgärdsmotion

I åtgärdsmotion AM 42/2012 rd föreslås en närmare definition av begreppet oskälig i 11 § i lagen om vattentjänster.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Allmänt

Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och ändamålsenlig. Utskottet tillstyr-

ker lagförslagen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Det allmänna syftet med förslaget att revidera lagen om vattentjänster är att trygga tillgången till säkra vattentjänster till skäligt pris och att förbättra hanteringen av regn- och smältvatten, alltså dagvattenhanteringen. De föreslagna bestämmelserna är till stor del sådana att de preciserar eller kompletterar den nuvarande regleringen. Själva grunden för lagen och principerna för att utveckla, organisera och genomföra vattentjänster bibehålls.

Från miljöskyddssynpunkt är de viktigaste ändringsförslagen i propositionen de som gäller ett adekvat underhåll av vatten- och avloppsnätet, en effektivare dagvattenhantering och bättre hantering av störningssituationer. Reformen syftar också till att minska antalet obehandlade avloppsläckor och vattenreningsverkens behov av förbiledning. Det är viktigt att i alla avseenden förbättra hanteringen av dagvatten i takt med att de extrema väder- och vattenförhållandena tilltar, anser utskottet.

Utskottet konstaterar att den gällande lagen om vattentjänster (119/2001) trädde i kraft 2001. Därefter har bara smärre ändringar i lagen gjorts. Lagen innehåller bestämmelser om utvecklande, ordnande och skötsel av vattentjänsterna samt om förhållandet mellan vattentjänstverken och deras kunder. Med vattentjänster avses vattenförsörjning, dvs. ledande, behandling och leverans av vatten för användning som hushållsvatten, samt avloppshantering, dvs. avledande och behandling av avloppsvatten, dagvatten och dräneringsvatten. Kommunerna, vattentjänstverken och fastighetsägarna och innehavarna är de viktiga aktörerna i sammanhanget.

Enligt lagen om vattentjänster ska kommunen utveckla vattentjänsterna inom sitt område och ordna vattenförsörjning och avloppshantering, om behovet hos en större grupp av invånare eller sanitära skäl eller miljöskyddsskäl kräver det. Kommunen beslutar om vattentjänstverkets verksamhetsområde inom vilket verket har hand om vattentjänster. En fastighet som finns inom ett vattentjänstverks verksamhetsområde ska anslutas till verkets vattenledning och spill-

vattenavlopp samt till avlopp för avledande av dagvatten och dräneringsvatten om inte den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten beviljar befrielse.

Huvudregeln i lagen om vattentjänster är att fastigheter inom ett vattentjänstverks verksamhetsområde ska anslutas till verkets vattenledning och avlopp. Utskottet konstaterar att tolkningen av när befrielse kan beviljas har varierat kraftigt. Det förts fram att anslutningsskyldigheten är oändamålsenlig och oskälig särskilt i situationer där vattenförsörjning och avlopp för en fastighet i glesbygden har genomförts med adekvata fastighetsvisa lösningar innan vattenlednings- och avloppsnät byggdes i området. Utskottet välkomnar förslaget att det uppenbara missförhållande som sammanhänger med anslutningsskyldigheten föreslås bli avhjälpt genom nya bestämmelser om befrielse.

Den gällande lagen har enligt utskottets uppfattning visat sig vara ett i grunden fungerande system. I Finland finns det ca 1 500 sådana vattentjänstverk som avses i lagen om vattentjänster. Vattentjänstverkens vattenledningsnät omfattar för närvarande cirka 90 procent och avloppsnäten cirka 80 procent av hushållen i Finland. Dessutom finns det ca 1 400 vattenandelslag som bedriver en betydelsefull allmännyttig form av affärsverksamhet.

Utskottet anser att de mera ingående bestämmelserna om avgifter för vattentjänster för att täcka både de nyinvesteringar och de ersättningsinvesteringar som vatten- och avloppswerken gör är absolut nödvändiga. En annan orsak till att ändra lagstiftningen är behovet av att förbättra funktionssäkerheten hos vatten- och avloppstjänsterna och samtidigt beakta vatten- och avloppsnätens kondition och de tilltagande extrema väderförhållandena. Dessutom bör verksamheten och ekonomin i fråga om vattentjänstverk som befinner sig i naturlig monopolställning göras transparent oberoende av organisationsform. Det är också mycket viktigt att vattentjänstverken allt aktivare öppet informerar fastighetsägarna och innehavarna.

Det bristande underhållet av vattenlednings- och avloppsnätet hotar att bli en allt större risk-

faktor. Utskottet framhåller att det bristfälliga underhållet och den otillräckliga grundliga reparationen av ledningsnäten är ett allvarligt problem. En allvarlig brist är att de otillräckliga satsningarna på saneringar i kommunerna vilket har lett till en ökad underhållsskuld. Utskottet ser detta som ett mycket stort dolt problem som kräver en bred metodarsenal. Utskottet återkommer till detta senare i betänkandet.

Utveckling och ordnande av vattentjänster

Kommunens förpliktelser i samband med utvecklingen och ordnandet av vattentjänster ska enligt förslaget justeras genom en utvidgad skyldighet att samarbete vid utveckling av vattentjänster. Propositionen föreslår också att den obligatoriska utvecklingsplanen slopas. Kommunen ska kunna välja om den uppdaterar sin utvecklingsplan för vattentjänster eller om planeringen ska ske på något annat sätt. Utskottet betonar vikten av systematisk planering men understryker att kommunerna har möjlighet till flexibla planering om man frångår den obligatoriska utvecklingsplaneringen.

I grunderna för avgränsning av vattentjänstverkens verksamhetsområden hänvisas det till den faktiska eller planerade samhällsutvecklingen. Den i lagen avsedda målinriktade tidsplanen för när vattentjänstverkets ledningsnät ska anläggas i de olika delarna inom verksamhetsområdet knyts fastare till samhällsutvecklingens behov. Utskottet konstaterar att regleringen av hur verksamhetsområdena fastställs preciseras och större avseende kommer därvid att fästas vid information och vid vattenavgifternas skälighet. Dessutom möjliggör propositionen att vattentjänstverkets verksamhetsområde inskränks under vissa förutsättningar, om kommunen har upphört att vara skyldig att ordna tjänster som tillhandahålls av vattentjänstverket. Utskottet anser att det är nödvändigt att förtydliga vattentjänstlagens bestämmelser om verksamhetsområden för att tjänsterna under förändrade förhållanden ska kunna ordnas på ett sätt som är rationellt för fastighetsägarna och innehavarna.

Anslutningstvång

Skyldigheten enligt 10 § i lagen om vattentjänster att ansluta en fastighet till ett vattentjänstverks vatten- och avloppsnät har ofta upplevts som orättvis i glesbygdsområden i de fall då fastighetens vatten och avlopp redan uppfyller kraven i lagstiftningen. Utskottet understryker att det vid tillämpningen av vattentjänstlagen i vissa enskilda fall har förekommit klara överdrifter i fråga om anslutningstvånget som har lett till oskäliga resultat för fastighetsägarna.

De missförhållanden som gäller anslutningstvånget har enligt utskottets åsikt nu korrigerats på ett lyckat sätt. Enligt 10 § 2 mom. behöver en fastighet utanför tätortsbebyggelse inte anslutas till vattentjänstverkets vattenledning om förutsättningarna i momentet uppfylls. En grundläggande förutsättning för att undantag ska kunna beviljas är enligt propositionen att fastighetens avloppsanordningar har byggts innan vattentjänstverkets verksamhetsområde godkändes. En annan förutsättning är att fastigheten har tillgång till en tillräcklig mängd hushållsvatten som uppfyller kvalitetskraven enligt hälsoskyddslagen.

En fastighet utanför tätortsbebyggelse behöver inte anslutas till vattentjänstverkets spillvattenavlopp om fastighetens avloppsanordningar har byggts innan vattentjänstverkets verksamhetsområde godkändes och bestämmelserna i miljöskyddslagen (86/2000) iakttas vid bortledning och behandling av spillvatten från fastigheten. Fastigheter utanför tätorter behöver enligt förslaget inte anslutas till spillvattenavlopp om de inte har någon vattenklosett och om de behandlar sitt spillvatten på lämpligt sätt.

Grunderna för befrielse preciseras så att befrielsen kan beviljas tills vidare eller för en viss tid och att kostnaderna för byggande av fastighetens vatten- och avloppsanordningar ska beaktas när det bedöms om anslutningen till ledningsnätet skulle vara oskälig.

Utskottet noterar dessutom att det finns en särskild övergångsbestämmelse som gäller befrielse från anslutningstvång. Inom ett sådant verksamhetsområde för ett vattentjänstverk som godkänts innan den föreslagna lagen om ändring

av lagen om vattentjänster trätt i kraft och där verket har vidtagit åtgärder för att ha hand om vattentjänsterna bestäms fram till den 31 december 2018 fastigheternas skyldighet att ansluta sig till vattentjänstverkets vattenledning och avlopp i enlighet med 10 § i den nuvarande lagen om vattentjänster. Enligt utskottets uppfattning är övergångsbestämmelsen nödvändig för att projekt där planeringen redan har fortskridit långt eller projekt som redan har påbörjats ska kunna slutföras. I motiveringen till övergångsbestämmelserna sägs det att med åtgärder avses åtgärder för byggande av ledningsnät eller aktiv planering eller aktivt förberedande av sådana. Utskottet konstaterar att byggnadsåtgärder utgör en tydlig gräns för när övergångsregleringen blir tillämplig, men i fråga om förberedelser är det inte alltid entydigt när planering eller förberedelse går in i en aktiv fas. Enligt utskottets mening blir övergångsbestämmelsen tillämplig på planering då planeringen redan har avancerat långt och byggandet håller på att inledas. Avtal med en byggnadsentreprenör kan jämföras med att byggnadsåtgärder har inletts. I praktiken skulle det krävas att en förpliktelse på basis av penning- eller betalningstrafik på ett eller annat sätt har inträtt eller att en sådan skulle ha kunnat inträda.

Hantering av riskerna i vattentjänster

Driftssäkerheten för vattentjänster behöver förbättras särskilt med tanke på att vatten- och avloppsnätens skick försämrats och att de extrema väderförhållandena tilltar. Enligt propositionen kompletteras lagen om vattentjänster med synnerligen täckande bestämmelser om vattentjänstverkens skyldighet att upprätthålla beredskap för störningssituationer inom vattentjänsterna.

Utskottet noterar att vattentjänstverken i fortsättningen i samverkan med andra aktörer ska utarbeta en förberedelseplan som gäller störningssituationer och ha beredskap för planerliga åtgärder för att garantera vattentjänsterna. Verken ska känna till de risker som hänför sig till kvantiteten av eller kvaliteten på råvatten och i vilket skick verkets anordningar är och dessutom kont-

rollera kvantiteten och kvaliteten på det råvatten som det använder, anordningarnas skick och mängden läckvatten i verkets vattenlednings- och avloppsnät. Vidare ska verket omvandla uppgifterna om sina ledningsnät till elektronisk form.

Den skyldighet enligt 15 § för vattentjänstverken att hålla sig informerade om och kontrollera samt skyldigheten enligt 15 a § att trygga tjänster i störningssituationer garanterar bättre än för närvarande att det hushållsvatten som levereras till konsumenter och företag under alla omständigheter motsvarar de kvalitetskrav som följer av förordningar om hushållsvatten. I 15 a § 2 mom. i lagförslaget föreskrivs om vattentjänstverkens skyldighet att utarbeta förberedelseplaner för störningssituationer och i 4 mom. bemyndigas statsrådet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om vattentjänstverkens beredskap. Enligt utskottet är det angeläget att statsrådets förordning om innehållet i beredskapsplanen och samordnandet av planen med andra kommunala beredskapsplaner bereds så snart som möjligt efter att lagen har trätt i kraft.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande kritiserat öppenheten i förslaget till 15 a § om bemyndigande att utfärda förordning om beredskap för störningssituationer. Av lagens bestämmelser framgår inte vilken typ av beredskap det krävs av vattentjänstverken, utöver en beredskapsplan och behövliga åtgärder utifrån planen, menar grundlagsutskottet. Det blir således oklart om vilka frågor det skulle vara möjligt att utfärda närmare bestämmelser genom förordning. Jord- och skogsbruksutskottet föreslår att bestämmelsen kompletteras på det sätt som framgår nedan av detaljmotiveringen.

Eftersatt underhåll av vattenlednings- och avloppsnätet.

I lagförslaget poängteras det att avgifterna för vattentjänster måste täcka både nyinvesteringar och reparationsinvesteringar. Enligt utskottet är det helt nödvändigt med en bättre riskhantering eftersom det för närvarande finns stora brister i beredskapen för reparationsinvesteringar inom vattentjänsterna. En stor del av det nät som nu är

i behov av underhåll är byggt på 1960- och 1970-talet. Rören från denna period förefaller försämrats snabbare än det nät som byggdes två decennier tidigare.

Under marken finns det ialles ca 100 000 kilometer vattenledning och ca 50 000 kilometer avloppsledning. Andelen vattenledningar i dåligt skick var 2008 uppskattningsvis cirka 6 procent av vattenledningsnätets totala längd och andelen dåliga avlopp cirka 12 procent av avloppsnätets totala längd. Uppskattningsvis mer än 5 500 kilometer av avloppen ansågs vara i dåligt eller mycket dåligt skick 2008.

Utskottet understryker att det för tillfället inte finns några noggranna uppgifter om kostnaderna för det eftersatta underhållet men att det sannolikt rör sig om miljardbelopp. Man har inte på många år förmått publicera enhetlig statistik över nivån på ombyggnads- och saneringsprojekt, vilket ytterligare försvårar en närmare uppskattning av saneringsskulden. Enligt dagens expertis är underhållsbehovet två-tre gånger större än satsningarna. Det eftersatta underhållet av vatten- och avloppsledningarna ökar dessutom sannolikt antalet störningssituationer.

Det finns också andra problem än de finansiella när det gäller att åtgärda det eftersatta underhållet: nätsaneringarna måste koordineras med exempelvis gatuarbeten och underhåll av andra typer av nät. Utskottet framhåller att nätsaneringarna i regel och om möjligt ska göras samtidigt som gatunätet i övrigt åtgärdas. Enligt utskottet är det nödvändigt att man inte enbart nöjer sig med att komplettera lagstiftningen om reparationsinvesteringar och det eftersatta underhållet utan saneringen av vatten- och avloppsnätet måste skötas som en helhet över hela landet. Också staten bör delta i de åtgärder som det eftersatta underhållet kräver.

Större transparens i vattentjänstverkens ekonomi och verksamhet

Det är essentiellt att medborgarna får vattentjänster till ett skäligt pris eftersom vattentjänstverken är naturliga monopol vars kunder saknar möjlighet att konkurransutsätta dem som tillhandahåller tjänsterna. Vattentjänstverkens ekono-

mi har under de senaste åren haft problem med genomskinligheten och de avkastningskrav som kommunerna ställer på verken har inte kunnat jämföras och utredas tillförlitligt. Till en del har uppföljningen av vattentjänstverkens ekonomi försvårats av att en växande del av verken är s.k. flerbranschföretag som också bedriver annan affärsverksamhet. Den gällande lagen innehåller inte tillräckligt klara bestämmelser som förpliktar till att skilja åt vattentjänstverkets bokföring från den övriga bokföringen i ett flerbranschföretag.

Enligt lagförslaget försöker man förbättra transparensen i vattentjänstverkens ekonomi genom bestämmelser om avskild redovisning, verksamhetsberättelse, granskning av bokslutsuppgifter och verksamhetsberättelse, publicering av uppgifter och om ett informationssystem för vattentjänster. Avsikten är att dels förbättra möjligheterna att ge akt på verkens verksamhet och ekonomi samt publicering av information, dels säkerställa verkens förutsättningar att sörja för driftsäkerheten. Utskottet understryker att det med informationssystemet för vattentjänster bör vara möjligt att ta fram information som kan användas för att ge tillräckligt heltäckande möjligheter att jämföra och följa vattentjänstverkens ekonomi.

Skyldigheten att avskilja vattentjänsterna i bokföringen ska enligt lagförslaget utsträckas till kommunala vattenverk och till vattenverk som utgör delar av flerbranschföretag. För vattentjänsterna och avloppshanteringen av dagvatten ska det enligt förslaget upprättas en separat balans- och resultaträkning samt en verksamhetsberättelse. Verket ska publicera bokslutet, verksamhetsberättelsen och leveransvillkoren samt nyckeltalen för vattentjänsternas prisnivå, effektivitet och kvalitet.

Vattentjänstverket ska till informationssystemet för vattentjänster lämna uppgifter om priserna på sina vattentjänster och grunderna för hur de fastställs. Utvecklingen av informationssystemet måste ske i nära samarbete med andra aktörer, anser utskottet. Utskottet föreslår med stöd av grundlagsutskottets utlåtande att man inte uppbär någon avgift för att upprätthålla informa-

tionssystemet. Ståndpunkten motiveras nedan i detaljmotiven.

Enligt utskottet är det av synnerlig vikt att göra vattentjänstverken insynsvänligare. Det krävs också att reformen följs aktivt för att man ska kunna försäkra sig om att de åtgärder som nu vidtas för ökad transparens i fråga om vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi är tillräckliga och har den rätta inriktningen.

Dagvattenhantering

Utskottet noterar att en viktig principiell ändring i den aktuella översynen av lagen är att avloppshantering av dagvatten och dräneringsvatten inte längre ska omfattas av begreppet vattentjänster i lagen om vattentjänster. Denna ändring inverkar på tillämpningsområdet för lagen så att flera av bestämmelserna inte längre ska tillämpas på avloppshantering av dagvatten, utan hanteringen av dagvatten kommer att regleras utförligare i de nya bestämmelser som ska tas in i markanvändnings- och bygglagen. De nya bestämmelserna i markanvändnings- och bygglagen skapar bättre möjligheter att hantera dagvatten under extrema klimatförhållanden.

Enligt förslaget ska bestämmelserna samlas i ett nytt kapitel 13 a. Avsikten är att precisera kommunernas uppgifter vad gäller hanteringen av dagvatten, främja ovanjordiska hanteringsmetoder och beakta dagvattenhanteringen när områdesanvändningen planeras. Utskottet poängterar att en väl genomförd dagvattenhantering kräver en övergripande planering av markanvändningen, och att det därför är ändamålsenligt att ta in bestämmelserna om dagvattenhanteringen i markanvändnings- och bygglagen. Utskottet anser att kommunerna har bättre förutsättningar än vattentjänstverken att påverka införandet av metoder för dagvattenhantering, eftersom kommunerna kan reservera de områden som behövs för att infiltrera och fördröja dagvatten vid planläggning och beviljande av byggnadslov.

Den viktigaste markeringen i lagreformen är det principiella förbudet mot att leda dagvatten tillsammans med spillvatten i så kallade blandavlopp, om det inte är möjligt att garantera

att avloppssystemet fungerar oklanderligt. I praktiken får blandavloppen vara kvar i gamla stadskärnor, men lagreformen kräver att systemen ändras så att det är möjligt att förhindra att dagvatten vid överströmning på grund av överbelastade pumpstationer och avloppsreningsverk för med sig spillvatten och föroreningar i vattendragen. Att spillvatten kommer ut i vattendragen i samband med rikliga regn leder till hygienproblem som kan vara mycket allvarliga. Utskottet framhåller att man i fortsättningen särskilt måste se till att dagvattnets kvalitet förbättras för att de mottagande vattenekosystemen ska belastas mindre också i detta avseende.

Det nya kapitlet i markanvändnings- och bygglagen ska också innehålla bestämmelser om dagvattenplaner. Det är en ny typ av planer som är jämförbara med tekniska planer och som kan ingå i gatuplanen eller i planen för allmänna områden. Dagvattenplanen ska uppta de lösningar och konstruktioner för dagvattenhantering som ingår i kommunens dagvattensystem. Utgångspunkten är att dagvattenhanteringen ska planeras på generalplansnivå och preciseras i en detaljplan. Kommunens dagvattenplan ska vara utarbetad så att den beaktar eventuellt ökande nederbörds mängder, detaljplanen, gatuplanen och planen för allmänna områden och så att den fyller kraven på funktion, säkerhet och trivsel. Utskottet framhåller att i takt med klimatförändringen är det nödvändigt att förbättra metoderna för uppskattning av s.k. dimensionerande regn och på dem baserade rekommendationer och i större omfattning beakta dessa vid planering och byggande utifrån bästa tillgängliga expertis.

Kommunen kan i enlighet med de föreslagna bestämmelserna i 13 a kap. också besluta att ta ut en ny typ av avgift för att täcka sina kostnader för att bygga, använda och underhålla dagvattensystemet. Enligt lagförslaget tas avgifterna ut hos ägarna eller innehavarna av fastigheter inom verkningsområdet för kommunens dagvattensystem. Utskottet konstaterar att ett annat alternativ för kommunerna kunde vara att också fortsätta täcka kostnaderna för hanteringen av dagvatten med skattemedel.

Avslutningsvis

Den gällande lagen om vattentjänster har medfört vissa praktiska problem som närmast varit förknippade med anslutningstvänet för fastigheter utanför tätortsbebyggelse. I vissa fall har fastighetsägarna tvingats betala mycket höga anslutningsavgifter utan att varken ha behov eller nytta av de erbjudna tjänsterna. Utskottet konstaterar att förslaget till ändring av 10 § i lagförslag 1 innebär betydande förbättringar i detta avseende.

Propositionen lyfter på ett förtjänstfullt sätt fram behovet av bättre information om planer som gäller vattentjänster, vikten av att tillräckligt noggrant utreda skäliga och jämbördiga kostnader för olika projekt och behovet av att öka förutsebarheten och insynsvänligheten i fråga om projekt. Reformen innebär på det hela taget att kundsäkerheten i vattentjänstfrågor ökar. Nu behövs det tillräckliga kontrollåtgärder för att man ska kunna utvärdera kostnaderna för vattentjänsterna och informationens tillräcklighet. Det är också viktigt att informera aktivt om denna betydande lagreform så att bland annat fastighetsägarna och innehavarna blir på det klara med de nya bestämmelserna.

Utskottet ser allvarligt på det eftersatta underhållet av vårt vatten- och avloppsnät och betonar att det i framtiden är viktigare att satsa på det existerande nätets sanering och underhåll än att bygga ut det. Det skulle krävas ett rikstäckande samarbetsprojekt för att främja och förbättra bästa praxis i samverkan mellan forskare och vattentjänstbranschens aktörer.

*Detaljmotivering***1. Lag om ändring av lagen om vattentjänster**

15 a §. Tryggande av vattentjänstverkets tjänster i störningssituationer. Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att lagen bör kompletteras med bestämmelser om vilka skyldigheter som kan ingå i beredskap för störningssituationer om inte bemyndigandet begränsas till att enbart gälla utfärdande av närmare bestämmelser om en beredskapsplan.

Utskottet föreslår att 15 a § 4 mom. i lagen om vattentjänster kompletteras så att det genom förordning av statsrådet kan utfärdas närmare bestämmelser om de grunder på vilka vattentjänstverken ska ha beredskap för störningssituationer. Utskottet konstaterar att ändringen klart knyter normgivningsbemyndigandet till den planering av beredskap inför störningssituationer som avses i 2 mom. och till samverkan med andra aktörer enligt 1 mom.

20 a §. Vattentjänstverkets verksamhetsberättelse. Utskottet föreslår att paragrafen preciseras så att vattentjänstverket ska upprätta en sådan verksamhetsberättelse som avses i bokföringslagen. Syftet med verksamhetsberättelsen är att göra vattentjänsternas ekonomiförvaltning genomskinligare.

20 d §. Informationssystem för vattentjänster. Efter en samlad bedömning har grundlagsutskottet kommit till att den avgift som ska uppbäras för informationssystemet för vattentjänster ska betraktas som en sådan avgift som avses i 81 § 2 mom. i grundlagen. Men bestämmelserna i lagförslaget om avgiften uppfyller inte kraven i 81 § 2 mom. i grundlagen, där det föreskrivs att bestämmelser om de allmänna grunderna för storleken av avgifter ska utfärdas genom lag, menar grundlagsutskottet.

Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår jord- och skogsbruksministeriet att man avstår från att ta ut en avgift för informationssystemet och att den andra meningen i 20 d § 1 mom. stryks. Detta leder i sin tur till att hänvisningen i 3 mom. till 1 mom. måste styrkas.

Ikraftträdande. Enligt propositionsmotiven är avsikten att 20 d § ska sättas i kraft vid ingången av 2016 om arbetet med att utveckla ett informationssystem för vattentjänster blir klart enligt den planerade tidsplanen. Grundlagsutskottet anser att orsaker som gäller tidsplanerna för sådana administrativa åtgärder inte uppfyller kravet på särskilda skäl i grundlagens 79 § 3 mom. Föranstaltningar av detta slag hör till det normala lagstiftningsarbetet och den behövliga tiden

kan reserveras när beslut fattas om ikraftträdandet i samband med stadfästelsen av lagen.

Det är därför inte möjligt, konstaterar jord- och skogsbruksutskottet, att ikraftträdelsetidpunkten för 20 d § blir beroende av en statsrådsförordning utan ikraftträdandebestämmelsen i lagförslag 1 måste justeras så att förslaget till denna del kan behandlad i vanlig lagstiftningsordning. Utskottet föreslår att också 20 d § ska träda i kraft den 1 januari 2016.

2. Lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen

103 a §. Tillämpningsområde. Utskottet gör en teknisk ändring i den finska texten och kursiverar ordet "hulevesi" (dagvatten).

103 d §. Tillsyn. Enligt paragrafen kan ett kollegialt kommunalt organ meddela en fastighetsägare eller fastighetsinnehavare ett föreläggande att undanröja en olägenhet som orsakas av dagvatten. Utskottet föreslår en teknisk ändring i paragrafen, dvs. att det framgår att kommunen "utser" det kollegiala organet. Formuleringen stämmer då överens med motsvarande bestämmelser i markanvändnings- och bygglagen.

103 h §. Fastighetens dagvattensystem. Utskottet föreslår att normgivningsbemyndigandet preciseras så att det genom förordning av miljöministeriet kan utfärdas närmare bestämmelser om fastighetens dagvattensystem och om de tekniska och funktionella kraven på anordningar och konstruktioner som hör till det samt om byggande av fastighetens dagvattensystem. Utskottet säger att avsikten med kommande förordningar är att styra i synnerhet det tekniska förverkligandet av dagvattensystem.

103 k §. Föreläggande att undanröja olägenhet som orsakas av dagvatten. Enligt paragrafen kan ett kollegialt kommunalt organ meddela en

fastighetsägare eller fastighetsinnehavare ett föreläggande att undanröja en olägenhet som orsakas av dagvatten. Utskottet föreslår en teknisk ändring i paragrafen, dvs. att det framgår att kommunen "utser" det kollegiala organet. Formuleringen stämmer då överens med motsvarande bestämmelser i markanvändnings- och bygglagen.

103 n §. Avgift som kommunen tar ut för dagvattenhantering. Utskottet konstaterar att de i 103 § 1 mom. avsedda kostnader som dagvattensystemet medfört kan anses omfatta också exempelvis skäliga kostnader för systemplanering. Men utskottet föreslår att bestämmelserna preciseras. Eftersom det är fråga om en avgift som ska tas ut hos fastighetens ägare eller innehavare ska betalningsgrunderna framgå så klart som möjligt av lagen. Utskottet föreslår att 2 mom. preciseras så att grunderna för dagvattenavgiften utgörs av kommunens dagvattenhanteringslösningar och fastighetens läge inom verkningsområdet för kommunens dagvattensystem samt av kostnaderna för planeringen av systemet inom det område där fastigheten är belägen.

Motioner

Utskottet föreslår att lagförslagen godkänns utifrån propositionen och föreslår därför att lagmotionen och åtgärdsmotionen förkastas.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 1 och 2 med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

förkastar lagmotion LM 11/2012 rd och

förkastar åtgärdsmotion AM 42/2012 rd.

*Utskottets ändringsförslag***1.****Lag****om ändring av lagen om vattentjänster**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om vattentjänster (119/2001) 2—5, 7, 8, 10—12 och 15 §, rubriken för 4 kap., 18 § 1 mom., 19 och 20 §, rubriken för 5 kap., 22 och 27 §, 28 § 1 och 2 mom. och 32 § 3 mom.,
 av dem 4 och 11 § sådana de lyder i lag 1488/2009, samt
fogas till lagen nya 8 a och 15 a §, ett nytt 3 a kap. och nya 20 a—20 d § samt till 24 § ett nytt 5 mom. som följer:

2, 3, 4, 5, 7, 8, 8a, 10, 11, 12 och 15 §
 (Som i RP)

15 a §

Tryggande av vattentjänstverkets tjänster i störningssituationer

(1—3 mom. som i RP)

Närmare bestämmelser om *grunderna för hur* vattentjänstverket *ska planera sin* beredskap för störningssituationer får utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 a kap.

Ordnande och skötsel av avloppshantering av dagvatten

17 a, 17 b, 17 c, 17 d och 17 e §
 (Som i RP)

4 kap.

Vattentjänstverkets ekonomiförvaltning

18, 19, 19 a och 20 §
 (Som i RP)

20 a §

Vattentjänstverkets verksamhetsberättelse

Vattentjänstverket ska upprätta en *sådan* verksamhetsberättelse *som avses i* i bokföringslagen. I verksamhetsberättelsen ska i begriplig form återges de bokslutsuppgifter som avses i 20 § samt lämnas uppgifter om nyckeltal för vattentjänsternas prisnivå, effektivitet, kvalitet och lönsamhet.

(2 och 3 mom. som i RP)

20 b och 20 c §
 (Som i RP)

20 d §

Informationssystem för vattentjänster

Finlands miljöcentral ska förvalta ett informationssystem för vattentjänster i samarbete med närings-, trafik- och miljöcentralerna. (*Utesl.*)

(2 mom. som i RP)

Bestämmelserna i (*utesl.*) 2 mom. om vattentjänstverk gäller också anläggningar som levererar vatten till ett vattentjänstverk eller behandlar vattentjänstverkets avloppsvatten.

(4 mom. som i RP)

5 kap.	32 § (Som i RP)
Avtal om vattentjänster och om avloppshantering av dagvatten	
22, 24, 27 och 28 § (Som i RP)	Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 20 d § träder dock i kraft den 1 januari 2016. (2—6 mom. som i RP)

2.

Lag**om ändring av markanvändnings- och bygglagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) 182 § 1 mom., 190 § 4 mom. och 204 a §, av dem 190 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1441/2006 och 204 a § sådan den lyder i lag 476/2004, samt

fogas till lagen ett nytt 13 a kap., till 183 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom. och till 190 §, sådan den delvis lyder delvis ändrad i lagarna 1441/2006, 1129/2008 och 1589/2009, ett nytt 4 mom., varvid det ändrade 4 mom. blir 5 mom. och det nuvarande 5 mom. blir 6 mom., som följer:

13 a kap.	(2 mom. som i RP)
Särskilda bestämmelser om dagvatten	103 e, 103 f och 103 g § (Som i RP)
103 a §	
<i>Tillämpningsområde</i>	103 h §
(1 mom. som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten) (2 mom. som i RP)	<i>Fastighetens dagvattensystem</i> (1 och 2 mom. som i RP) Närmare bestämmelser om fastighetens dagvattensystem och om de <i>tekniska och funktionella kraven på</i> anordningar och konstruktioner som hör till <i>det samt om byggande av fastighetens dagvattensystem</i> får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.
103 b och 103 c § (Som i RP)	
103 d §	
<i>Tillsyn</i>	103 i och 103 j § (Som i RP)
Ett kollegialt organ <i>som kommunen utser</i> har tillsyn över att bestämmelserna i detta kapitel följs.	

103 k §

Föreläggande att undanröja olägenhet som orsakas av dagvatten

Det av kommunen utsedda kollegiala organet kan meddela en fastighetsägare eller fastighetsinnehavare ett föreläggande att undanröja en olägenhet som orsakas av dagvatten.

(2 och 3 mom. som i RP)

103 l och 103 m §
(Som i RP)

103 n §

Avgift som kommunen tar ut för dagvattenhantering

(1 mom. som i RP)

Grunderna för dagvattenavgiften utgörs av kommunens dagvattenhanteringslösningar och fastighetens läge inom verkningsområdet för kommunens dagvattensystem samt av kostnaderna för planeringen av systemet inom det område där fastigheten är belägen.

103 o, 182, 183, 190, 204 a §
(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 23 maj 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Lauri Heikkilä /saf
medl. Heikki Autto /saml
Markku Eestilä /saml
Lasse Hautala /cent
Reijo Hongisto /saf
Anne Kalmari /cent

Jari Myllykoski /vänst
Kari Rajamäki /sd (delvis)
Janne Sankelo /saml
Arto Satonen /saml
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd
ers. Simo Rundgren /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.